Írta: Adminisztrátor
2020. október 02. péntek - Módosítás: 2020. október 02. péntek

2020. október 2. - **Elkészült és meg is érkezett Vácra Attila király lovas szobra, a hun uralkodó egyik fontos hazai emlékműve.**

A Mihály Gábor Kossuth- és Munkácsy-díjas szobrászművész műtermében készült alkotás pontos rekonstrukciója az eredetinek, amit Cser Károly szobrászművész csaknem nyolc évtizeddel ezelőtt álmodott meg, ám felállítását előbb a II. világháború, majd a kommunizmus akadályozta meg.
Cser Károly a II. világháború előtti időszak egyik legsikeresebb szobrásza volt, számos hazai és külföldi díjat nyert, köztük az 1937-es párizsi világkiállítás aranyérmét. Élete egyik fő műve lett volna az az 1930-as évek végén készített Attila király lovas szobor, amelynek felállításra azonban csak most, több mint nyolc évtized elteltével kerülhetett sor.
Nemzeti hagyományok
– Nagyapám az I. világháborúban fogságba esett, Szibériába vitték, itt történész tiszttársaival olyan vidékeken is járt, ahol annak idején a magyarok és Attila hun király is megfordulhatott. Amikor évek múltával hazatért, első dolga volt, hogy ennek ihletésére egy két méter magas, Attilát ábrázoló gipsz lovas szobrot öntsön. A terv az volt, hogy ebből egy nyolcméteres bronz műalkotás készül, amit az Alföldön állítanak majd fel, azon a helyen, amelyről akkor úgy vélték, ott van a nagyfejedelem eltemetve – mesél az unoka, Belloni Ákos nagyapja elképzeléséről.
Bár a szobor megkapta a Honvédelmi Minisztérium szobrászati Zrínyi-jutalmát, felállítani előbb a II. világháború miatt nem sikerült, majd a kommunista ideológiába nem fért bele a nemzeti büszkeség és öntudat erősítése. A hun király „avítt stíluseszményűnek” bélyegzett art deco szobra nemkívánatossá vált a hatalom szemében, így a művészek egy csoportja a „kommunista esztétikum” védelmében szétverte. Belloni Ákos nagyapja csupán Attila felsőtestének darabjait tudta megmenteni, a töredéket előbb a Százados úti műtermében őrizte, később a Magyar Nemzeti Galéria raktárába vitték.
Egy pillanatra sem feledkezett azonban el a töredékről, várt a megfelelő pillanatra, hogy segítségével újra elkészülhessen Attila király szobra, és abból valóban köztéri alkotás váljék. A gondolat, hogy Vácott kapjon helyet, azután merült fel, hogy a város 2015-ben helyreállította, majd újraavatta Cser Károly 1933-ban készült I. világháborús emlékművét, amely a második világégés során súlyos károkat szenvedett. Belloni Ákos ekkor ajánlotta fel a hun király szobrát Vácnak. A város közgyűlése azzal a feltétellel el is fogadta, hogy a település mentesül minden vele járó költség alól. Rétvári Bence országgyűlési képviselő, az Emmi parlamenti államtitkára is az ügy mellé állt, így született meg 2018. november 26-án az az Orbán Viktor által aláírt kormányhatározat, amely 74 millió forint átcsoportosításáról rendelkezett e célra, azzal az indoklással, hogy a kormány „elkötelezett a magyar kultúra és a nemzeti hagyományok megerősítése iránt, ezért egyetért Cser Károly Attila király lovasszobor-rekonstrukciójával”.

Magyar lélekkel

– Azért is tartjuk szimbolikusnak ezen szobor újraalkotását, amiért szimbolikus volt Andrássy Gyula szobrának az újraállítása is. Nemzedékről nemzedékre fontos kérdés a magyarság eredete és őstörténete. Sokan az évszázadok során mindig is úgy gondolták, hogy a hunok ősei a magyaroknak, így úgy véljük, jó, hogyha a Kárpát-medencében, Magyarországon egy ilyesfajta szobrot újraállítunk – mondta Rétvári Bence a kormányhatározat megjelenését követően, Fördős Attila polgármesterrel közös, 2018. december 4-én tartott sajtótájékoztatóján. A nemzettudatot erősítő szobrokra pedig igenis szüksége van a XXI. század magyarságának. A hun király ugyanis a Képes krónika szerint: „Isten kegyelméből Bendegúz fia, a nagy Magyor unokája […], a hunok, médek, gótok, dánok királya, a földkerekség ijedelme, Isten ostora.” Attila ugyan Nyugat-Európa szemében a barbárság szimbóluma volt, a korabeli szemtanú, Priszkosz rétor feljegyzésében mégis művelt és nemes uralkodóként szerepel, akit ráadásul a mértékletesség és az egyszerűség is jellemez.

Attila alakja, bár krónikákban, az irodalomban, a filmművészetben és a képzőművészetben is sokféleképpen megjelent, máig talány. Azon, hogy Cser Károly szobra mennyire hiteles ábrázolása a személyének, lehet ugyan vitatkozni, de nem érdemes. Külsejéről alig van megbízható forrásunk, a fennmaradt leírások általában zömök testalkatát, keskeny vágású, mélyen ülő szemeit, tiszteletet parancsoló lényének vad fennköltségét és büszkeségét emelik ki. A tervezett szoborról a legrészletesebb jellemzést talán a kor egyik művészettörténésze, Hekler Antal adta a Napkelet folyóirat 1939 augusztusában megjelent számában, miután meglátogatta a művészt a műtermében: „Az a mód, ahogy Attila lova fejét a szügyébe vágja, nemcsak az okos állat büszkeségét fejezi ki, de azt is lehetővé teszi, hogy a lovas, kit művészünk elgondolása a Végzet erejével ruházott fel, a homloknézetben is mindenható erővel érvényesüljön. Szobrunkon ló és lovas egyetlen akaratban, elválaszthatatlanul forrnak össze. Itt nincs szükség kantárra. A lovas hősi nagysága és elszántsága a lóra is átsugárzik, melynek állása és fejtartása nem ráparancsolt engedelmesség, hanem nemesítő akaratkultúra eredménye. Attilát így megálmodni csak magyar lélekkel lehetett. Ennek az Attila-szobornak, mely mulandó agyagból ércbe kívánkozik, mielőbb helyet kell kapnia Budapest valamelyik megfelelő terén. Így kívánja ezt a magyar művészeti kultúra becsülete. A sok rossz és közepes szobor között pár jó is elfér.”

Bravúros újraalkotás

Cser Károly szobrát ennek szellemében – a fent említett szobortöredék, kisebb méretű vázlatok, korabeli leírások és egy műcsarnokbeli kiállításon készült korabeli fotó alapján – alkotta újra Mihály Gábor Kossuth- és Munkácsy-díjas szobrászművész, akit Belloni Ákos kért fel a feladatra.

– Azon túl, hogy szakmailag megtisztelő volt számomra a felkérés, átéreztem a szobor létrejöttének fontosságát, aktualitását is. A rendelkezésemre álló dokumentumok a sikeres megvalósításhoz elegendőek is lettek volna, ám a munkát bürokratikus akadályok hátráltatták, hiszen nagyon nehezen jutottam hozzá a Magyar Nemzeti Galériában szigorúan őrzött, a pusztulást túlélt szoborrészlethez. Miközben már dönteni kellett volna a szobor szerződés szerinti nagyságáról, még mindig nem láthattam az eredeti alkotásból megmaradt töredéket – meséli Mihály Gábor, aki negyven esztendeje él és alkot azon a Százados úti művésztelepen, ahol Cser Károly is tevékenykedett.

Végül a segítségként maga mellé vett fiatal szobrászokkal – Mihály Annával, Laczik Csabával, Fülöp Gáborral és Berlekovity Ivánnal – a torzót megvizsgálva úgy határozott, hogy bár alig nagyobb az 5/4-es életnagyságú, megszokott szoborméretnél, mégis a lovas szobor másfeles

életnagyságban való megmintázását vállalja el. Amikor aztán az elkészült bronzalkotást a váci Duna-parton, ott, ahol a legenda szerint Attila átkelt seregével a folyón, amikor Róma ellen indult, a talpazatára felállították, bebizonyosodott, hogy jó döntést hozott: erőteljes formavilágával ebben a nagyságában tölti ki igazán a rendelkezésére álló hatalmas teret.
– A helyére került művet látván azt is bátran kijelenthetem, hogy az a lekicsinylő szakvélemény, melyet Belloni Ákos szoborrekonstrukciós törekvései során az illetékes hivataltól kapott, szakszerűtlen volt, így a szobrászról, illetve művének kvalitásáról mondott negatív kritika sem állja meg a helyét – teszi hozzá Mihály Gábor.
Hasonlóan vélekedik Feledy Balázs művészettörténész is, aki szerint a bravúros újraalkotással egyúttal Cser Károly művészi munkásságát is sikerült rehabilitálni.
– A kortárs Attila-szobrok között Cser Károly alkotása nagyon is megállja a helyét, hiszen stílusában olyan különleges látásmódot képvisel, amiből viszonylag keveset találunk a kor köztéri szobrászatában. Maga a kompozíció is nagyon izgalmas, eredeti a ló beállása, lábtartása, fejének indulatos lehajtása éppúgy, mint a karakteres, tömör, ám erőtől duzzadó figura ábrázolása is – mondja a rekonstrukciót elemezve a szakértő.
– Ami pedig Attila hun király alakjának magyarországi köztéren való felállítását illeti, mindenképpen fontos momentum egy olyan nép számára, ami a hun néppel való rokonságát, ha leírt történelmi bizonyítékoknak híján van is, történelmi tudatában évszázadokon át hordozza – foglalja össze a szobor mondanivalójának lényegét Mihály Gábor. Ő szobrászként mindig is fontosnak tartotta történelmünk nagy alakjainak és múltunk máig meghatározó szent ereklyéinek ábrázolását. A nemzeti tudatunkat erősítő köztéri szoborállítás pedig most, a nemzetek felszámolására tett európai kísérletek idején különösen nagy jelentőségű.